

Dorota Stabrowska

Gliwice, woj. katowickie. Brama Raciborska

Informator Archeologiczny : badania 20, 178-179

1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

GLIWICE
woj. katowickie
Brama Raciborska

PP Pracownia Konserwacji Zabytków
Pracownia Archeologiczno-Konserwatorska
Oddział w Warszawie

Badania prowadziła mgr Dorota Stabrowska. Finansował WKZ w Katowicach. Drugi sezon badań. Most przy Bramie Raciborskiej /XIV-XVIII w./.

Tegoroczne badania archeologiczne były kontynuacją prac związanych ze studium urbanistyczno-historycznym Gliwickich Murów Miejskich. Główne prace koncentrowały się na Pl. Rzeźniczym, ale poza tym prowadzone były również w wykopach sondażowych przy posesjach: ul. Ormowców 19, ul. Bednarska 11 oraz u zbiegu ulic Bankowej i Grodowej, tzn. w ogrodzie na tyłach Banku przy ul. Górnych Wałów 14. Wykopy sondażowe poza Pl. Rzeźniczym miały odpowiedzieć na pytania: czy i jakie pozostałości fundamentów zachowały się w miejscach, gdzie Mur Obronny został rozebrany.

Właściwie we wszystkich wykopach sondażowych uzyskano wynik negatywny, nigdzie bowiem nie natrafiono na fundamenty Muru Obronnego. W wykopie założonym przy narożniku muru ogrodowego Banku odsłonięto, poza kamiennym fundamentem XIX-wiecznego ogrodzenia, narożnik wzniesionego wcześniej obiektu wykonanego z cegieł o średnich wymiarach: 300 x 159 x 64 mm. Obiekt ten, którego ściany grubości jednej cegły, posadawione są bezpośrednio na calcu został zniszczony przez fundamenty ogrodzenia oraz powojenne śmietnisko. Z niego też pochodzi większość materiału zabytkowego, znalezione w tym wykopie, kilkanaście ułamków naczyń średniowiecznych wydobyto z warstwy nie związanej z murami.

W wykopie przy ul. Ormowców 19 odkryto dwa, niewielkie fragmenty murów fundamentowych usytuowanych tak, że ich położenie odpowiada rekonstruowanej linii przebiegu Muru Obronnego, ale sposób ich wzniesienia nie przypomina tego co znany z zachowanych partii Murów. Fundament zachodni zbudowany z ułożonych warstwowo, w dużej ilości zaprawy kamień i pokruszonych cegieł jest identyczny z fundamentem oficyny, przy której założono wykop. Natomiast lica zewnętrzne muru wschodniego o szerokości 1,2 m tworzą: z jednej strony płaski, pionowo ustawiony kamień, z drugiej pojedyncza warstwa cegieł, zaś wewnątrz wypełnia glina z kamieniami, okuchami cegieł i ceramiki. Obydwa rodzaje z wykorzystanych w tym murze cegieł były użyte w różnicę: fragmenty "palcówek" /125,5 x 84,5 mm/ oraz większe i bardziej płaskie /287 x 144 x 67 mm/.

Zbudowany starannie z kamienia łamanego narożnik, którego fundament odsłonięto w wykopie przy ul. Bednarskiej 11 stanowił prawdopodobnie część baszty. Niewielkie rozmiary wykopu pozwoliły jedynie ustalić, że odsłonięty fundament jest posadawiony około 1,8 m poniżej obecnego terenu, obie ściany równoległe do Muru Obronnego mają grubość 0,8 m, a długość ściany prostopadłej: 6,4 m byłaby głębokością baszty. Materiał wydobyty z warstw wewnątrz obiektu jest przemieszany. Położenie odsłoniętego fragmentu odpowiada znanemu z ikonografii miejscu, w którym znajdowała się jedna z dwóch w Murach Miejskich zamkniętych baszt.

Badania uzupełniające wykonane wokół kamienicy przy Placu Wszystkich Świętych 4, pod którą w roku ubiegłym znaleziono relikty Bramy Raciborskiej nie przyniosły spodziewanych rezultatów. Ustalono jedynie, że stopa kamiennego fundamentu Muru Obronnego, który tkwi w północnej ścianie kamienicy, znajduje się około 1,2 m poniżej obecnego poziomu terenu. Eksploatacja przy ścianie południowej kamienicy okazała się niemożliwa.

Główny cel tegorocznych badań - przebadanie jezdnii przy Pl. Rzeźniczym - okazał się tak dużym przedsięwzięciem, że nie udało się go w tym sezonie zakończyć. W trzech, usytuowanych obok siebie wykopach o wymiarach: 9 x 3,5 m; 16 x 3 m; 9 x 2 m odsłonięto dwa, nieźle zachowane przyczółki południowy, od strony Muru Obronnego został wybudowany z cegły /257 x 125 x 82 mm/ w kształcie litery U o długości 5 m, natomiast północny, za fosą wykonany z kamienia łamanego ma kształt czworoboku i długość 7 m. Fundamenty mostu posadawione dość płytko przy zewnętrznych krawędziach opadały gwałtownie ku fosie tak, że w przyczółku północnym różnica pomiędzy głębokością stopy fundamentowej ścian północnej i po-

łudniowej wynosi ponad 3,5 m. Mury, na których opierało się sklepienie przesała, z którego zachowało się kilka cegieł, zostały do obu przyczółków dostawione, a ich ceglana lica widoczne od strony fosy są wykonane bardzo niestarannie. Eksplozacja fosy, która pod mostem miała szerokość 3 m była wykonywana sondą 3 x 1 m ze względu na współczesne rury biegnące przez wykop. Warstwa namulowa, podobnie, jak w roku ubiegłym, zawierała ogromną ilość materiału ceramicznego, a jej spąg znajdował się około 5,5 m poniżej poziomu dzisiejszej ulicy.

Nie udało się uchwycić zachodniej ściany mostu, zniszczonej przez współczesne instalacje i fundamenty sąsiedniej kamienicy. Natomiast tuż przy narożniku północno-wschodnim mostu odsłonięto fragmentaryczne, dwa pomieszczenia o ceglanych posadzkach, należące do budynku, którego fundament łączył się z fundamentem mostu. Na południe od styku obu obiektów, w wypływającej się warstwie fosy, wydobyto z profilu południowego wykopu, w trakcie czyszczenia go dla potrzeb dokumentacji dwie czaszki. Pozostałe części szkieletów pozostawione w warstwie będą eksplorowane w roku przyszłym, w trakcie ostatniego sezonu badań. Będzie on połączony z pracami rekonstrukcyjnymi, ponieważ została podjęta przez Władze Miasta decyzja o włączeniu zachowanych relikwów mostu do ekspozycji Murów Miejskich w Gliwicach.

Materiały zabytkowe oraz dokumentacja znajdują się w Pracowni Archeologiczno-Konserwatorskiej PP PKZ O/W-wa.

GLUSZYNEK, gm. Topólka
woj. wrocławskie

Uniwersytet Łódzki
Katedra Archeologii

Badania prowadziła ekipa pracowników i studentów Katedry Archeologii UŁ pod kierunkiem doc.dr.hab. Leszka Kajzera /autor sprawozdania/ przy współudziale dr. Leszka Wojdy. Finansował WKZ we Wrocławku. Pierwszy sezon badań. Tzw. gródzisko stożkowe.

Nieznany dotychczas w literaturze obiekt odkryty został przez ekipę Zespołu Badań Kujaw Instytutu Prahistorii UAM w lecie 1985 r. Jest to mały stożkowy nasyp położony na niewielkim cyplu, na wschodnim brzegu Jeziora Głuszyńskiego. Celem prac było zebranie bliższych informacji i poznanie chronologii obiektu. Niestety już jesienią 1985 r. cały wierzchołek kopca został zniszczony dużym wkopem rabunkowym, wykonanym przez miejscową ludność, co doprowadziło do zniszczenia treści kulturowych kryjących się w nasypie i ograniczyło rozmiary prac badawczych.

Wyeksplorowano 2 wykopy (o wymiarach 2 x 4 i 1 x 5 m) oraz wykonano 18 odwiertów. Stwierdzono, że nasyp, obecnie półwysp, stanowił naturalną piaszczystą wysepkę położoną na brzegu jeziora. Wysepkę tą nieszczęście podsypano i niezbyt starannie uformowano, tak że wysokość jej ponad lustro wody wynosiła około 3 m, a średnica górnej płaszczyzny kopca ok. 10 m. Na szczycie nasypu stanął budynek drewniany, bez podpiwniczenia, może wykonany w konstrukcji zrębowej. Słabe nasycenie poziomów kulturowych zabytkami przemawia za krótkotrwałym zasiedleniem obiektu. Chronologię jego użytkowania określono na podstawie 116 fr. ceramiki. Zbiór tenpołączony należy z drugim etapem rozwoju garncarstwa późnośredniowiecznego i datować na lata między połową XIV i połową XV w. Bardziej prawdopodobne jest jednak ograniczenie okresu funkcjonowania obiektu do 2 połowy XIV w. Występowanie natomiast ceramiki późnośredniowiecznej na wysokim brzegu jeziora /około 100 m od kopca/ sugeruje, że tam zlokalizowana była zabudowa towarzysząca siedzibie pańskiej.

Na skutek wcześniejszego rabunkowego rozkopania centrum stożka obiekt uznano za zniszczony i nie rokujący perspektyw dla przyszłych badań. Materiały i dokumentacja znajdują się w Katedrze Archeologii UŁ. Badania zakończono.